

PIRMAS SKYRIUS

Dvaro ūkio šeimininkas ponas Džounsas nakčiai uždarė vištides, bet buvo per daug įkaušęs ir pamiršo užsklęsti landas. Nešinas žibintu, kurio skleidžiamos šviesos ratas švysčiojo į šalis, jis nusvirduliavo per kiemą, prie užpakalinių durų nusispyrė batus, iš kamaroje pūpsančios statinaitės prisileido paskutinį stiklą alaus ir, užlipęs laiptais, nuėjo į lovą, kurioje jau knarkė ponia Džouns.

Vos tik miegamajame užgeso šviesa, visuose ūkio pastuose kilo sujudimas ir bruzdesys. Mat dieną buvo pasklidusi žinia, kad senasis Majoras, parodoje prizą nuskynęs Jorkšyrų veislės kuilys, praeitą naktį regėjo keistą sapną ir nori jį papasakoti kitiems gyvuliams. Buvo sutarta, kad vos tik ponas Džounsas pasitrauks iš kelio ir bus saugu, visi susirinks didžiojoje daržinėje. Senasis Majoras (jis visada vadintas būtent taip, nors parodoje dalyvavo Vilingdono Gražuolio vardu) ūkyje buvo labai gerbiamas, todėl visi mielai sutiko paaukoti valandą miego ir pasiklausyti, ką jis papasakos.

Viename didžiosios daržinės gale, ant šiokios tokios pakylos, šiaudų migyje po žibintu, pakabintu ant sijos, jau buvo įsitaisęs Majoras. Jis skaičiavo tryliktus gyvenimo metus ir per pastaruosius kelerius gerokai patuko, bet buvo stotingas pažiūrėti, protingas ir romus kuily, nors ir niekada netrum-pintais iltiniais dantimis. Netrukus ėmė rinktis kiti gyvuliai ir pagal savo gymį taisyti kaip kuriam patogiau. Pirmi pasirodė trys šunys – Cilė, Džesė ir Gnaibius – ir dešimt kiaulių: visi jie klestelėjo į šiaudus tiesiai priešais pakylą. Vištos sutūpė ant palangių, balandžiai užpurpė ant gegnių, avys ir karvės sugulė už kiaulių ir ėmė atrajoti. Du darbiniai arkliai, Kuoka ir Dobilė, atplumpino kartu ir žengė neskubėdami, kuo atsargiausiai statydami stambias, šeriuotas kanopas, kad nesutrėkštų kokio nors šiauduose lindinčio menkesnio gyvio. Dobilė buvo kresna, ne vieną jauniklį atvedusi vidutinio amžiaus kumelė, po ketvirto kumeliuko taip ir neatgavusi grakštumo. Kuoka buvo didelis gyvulys, ties guga beveik aštuoniolikos plaštakų ūgio, o jėgos turėjo už du paprastus arklius. Jam ant snukio prie šnervių bolavo balta dėmė, dėl jos Kuoka atrodė kvailokas ir tikrai nebuvo iš gudriausių, bet ūkyje visi jį gerbė už ramų būdą ir nepaprastą ištvermę. Įkandin arklių atėjo balta ožka Miurjelė ir asilas Bendžaminas. Iš visų ūkio gyvulių jis buvo seniausias ir bjauriausias būdo. Bendžaminas kalbėdavo retai, o prasižiojęs įprastai rėždavo kokią nors pašaipią mintį, pavyzdžiui, pasakydavo, kad Dievas davė jam uodegą gintis nuo musių, bet geriau

nebūtų nė tos uodegos, nė ko ja vaikyti. Jis vienintelis iš ūkio gyvulių niekada nesijuokdavo. Paklaustas, kodėl, atsakydavo, kad nėra iš ko. Bet, nors atvirai to nepripažino, Bendžaminas buvo ištikimas Kuokos draugas: įprastai sekmadienius jiedu leisdavo diendaržyje už vaismedžių sodo rupšnodami žolę ir tylėdami. Vos arkliai atsigulė, į daržinę vorele įtapsėjo motinos netekusių ančiukų šeimynėlė: tyliai cypsėdami, jie patraukė skersai daržinę, ieškodami vietelės, kurioje jų niekas nesutryptų. Didžiulė priekinė Dobilės koja paukšteliams atstojo sieną, jie sutūpė prie vidinės blauzdos pusės ir netrukus užsnūdo. Paskutinę minutę, kramsnodama gabalėlį cukraus, mažais dailiais žingsneliais atmynė ir Molė – paika, gražutė, šyva kumelė, kinkoma į dviratį ponios Džouns vežimaitį. Įsitaisiusi prie pakyls, ji ėmė purtyti baltus karčius, vildamasi atkreipti kitų gyvulių dėmesį ir į juos, ir į juose įpintus raudonus kaspinus. Paskutinė atpėdino katė, kuri kaip visada pasidairė šilčiausios vietelės ir pagaliau įsispraudė tarp Kuokos ir Dobilės; ten ji patenkinta pramurkė visą Majoro kalbą, nesiklausydama nė vieno iš jo tariamų žodžių.

Dabar jau buvo susirinkę visi, išskyrus Možę – prijaukintą varną, miegojusį ant karties anapus užpakalinių durų. Matydamas, kad visi patogiai įsitaisė ir susikaupę laukia, Majoras kostelėjęs prabilo:

– Draugai, jau girdėjote apie keistą, vakar mano regėtą sapną. Prie jo grįšiu vėliau. Pirmiausia noriu pasakyti kai ką kita. Nemanau, draugai, kad dar daug mėnesių būsiu su jumis, tad

prieš mirdamas jaučiu pareigą perduoti jums sukauptą išmintį. Ilgai gyvenau, vienas gulėdamas garde turėjau daug laiko apmąstymams ir manau galįs pasakyti, kad ne blogiau už bet kurią kitą šiandien pasaulyje esantį gyvulį suprantu gyvenimo šioje žemėje esmę. Apie tai ir noriu jums papasakoti.

Taigi, draugai, kokia ji, mūsų gyvenimo esmė? Pripažinkime: mūsų gyvenimas – varganas, sunkus ir trumpas. Mes gimstame, pašaro gauname tik tiek, kad neišleistume paskutinio kvapo, ir tie iš mūsų, kurie gali, verčiami dirbti tol, kol atiduoda visas jėgas; o kai iš mūsų nebelieka jokios naudos, būname tą pat akimirką bjauriai ir žiauriai paskerdžiami. Joks vyresnis nei vienų metų Anglijos gyvulys nežino, ką reiškia laimė ar poilsis. Joks gyvulys Anglijoje nėra laisvas. Tiesa ta, kad mūsų gyvenimas – vien kančia ir vergystė.

Bet ar tai – tiesiog gamtos dėsnių? Ar mūsų žemė – tokia skurdi, kad negali suteikti padoraus gyvenimo tiems, kurie joje gimsta? Ne, draugai, toli gražu ne! Anglijos žemė derlinga, klimatas švelnus, taigi galima užauginti édesio, kurio apščiai pakaktų gerokai didesniai pulkui gyvūnų nei tie, kurie dabar joje gyvena. Vien mūsų ūkyje puikiausiai pramistų ke-liolika arklių, dvi dešimtys karvių, keli šimtai avių, ir visi jie galėtų gyventi oriai ir patogiai – taip, kaip mes dabar nė neįsivaizduojame. Tad kodėl vis dar vargstame? Nes visus mūsų darbo vaisius nugvelbia žmogus. Štai, draugai, visų mūsų vargų priežastis. Ją galima įvardyti vienu žodžiu: žmogus. Žmogus yra vienintelis tikrasis mūsų priešas. Nustumkite

jį nuo gyvenimo scenos ir amžiams pašalinsite pagrindinę alkio ir pervargimo priežastį.

Žmogus yra vienintelė vartojanti, bet nieko nekurianti būtybė. Jis neduoda pieno, nededa kiaušinių, yra per silpnas traukti plūgą ir negali bėgti taip greitai, kad pagautų kiškį. Bet jis – visų gyvūnų karalius. Žmogus verčia juos dirbti ir duoda jiems tik trupinius, tik tiek, kad nebadautų, o visa kita pasilieka. Mes plušame ardami žemę, savo mėšlu ją patrešame, bet nė vienas iš mūsų neturi nieko ir yra plikas kaip tilvikas. Jūs, priešais mane gulintys karvės, pasakykite, kiek tūkstančių litrų pieno davėte praeitais metais? Ir kur dingo tas pienas, kuris turėjo būti sugirdytas stipriems veršeliams užauginti? Jis visas iki paskutinio lašo pradingo priešo gerklėje. O jūs, vištos, kiek kiaušinių pernai padėjote ir ar daug viščiukų iš jų išsirito? Visi likusieji iškeliavo į turgų ir už juos gauti pinigai papildė Džounso ir jo šeimos kišenes. Dobile, kur keturi tavo atvesti kumeliukai, senatvėje turėję būti tau ramsčiu ir paguoda? Visi, sulaukę vieno metų, buvo parduoti – nė vieno iš jų nebepamatysi. Ar mainais už keturis atvestus kumeliukus ir darbą laukuose gavai ką nors daugiau nei šykštų pašaro davinių ir gardą?

Bet mums, kad ir kaip varganai gyvename, neleidžiama net natūraliai numirti. Aš negaliu skųstis, nes esu vienas iš tų, kuriems pasisėkė. Man dvylika metų, turėjau per keturis šimtus vaikų. Tai – įprastas kuilio gyvenimas. Tik joks gyvūnas anksčiau ar vėliau neišvengia aštraus peilio. Jūs, priešais

mane tupintys penimi paršai, per artimiausius metus visi atsidursite ant trinkos ir žviegdami išleisite dvasią. Ši siaubą teks patirti mums visiems: karvėms, kiaulėms, vištom, avims. Toks pat likimas laukia net arklių ir šunų. Kuoka, kai tik tavo puikieji raumenys nusilps, Džounsas nelaukęs nė dienos parduos tave dvasnų supirkėjui, šis perrėš tau gerklę, nuvirs mėsą nuo kaulų ir sušers ją skalikams. O pasenusiems šunims išbyrėjusiais dantimis Džounsas pariš po kaklu plytą ir nuskandins artimiausioje kūdroje.

Tai gi, draugai, argi neaišku kaip ant delno, kad visų mūsų gyvenimo blogybių šaknys yra žmonių tironija? Jei tik atsi-kratytume žmogaus, mūsų darbo vaisiai priklausytų mums. Galima sakyti, per vieną naktį taptume turtingi ir laisvi. Tai gi, ką turime daryti? Dieną naktį iš visų jėgų darbuotis, kad įveiktume žmonių giminę! Štai, draugai, kokią žinią jums skelbiu: sukilimas! Neišmanau, kada jis kils, gal po savaitės, gal po šimto metų, bet esu tikras – kaip tikri šiaudai, kuriuos matau sau po kojomis, – kad anksčiau ar vėliau sulauksime teisingumo. Draugai, visą likusį, nors ir neilgą savo gyvenimą nepameskite iš akių šio tikslo. O svarbiausia, perduokite šią mano žinią tiems, kurie gyvens po jūsų, kad ateities kartos tęstų šią kovą iki pergalingos pabaigos.

Ir žiūrėkite, draugai, nepraraskite ryžto. Jokie argumentai neturėtų jūsų klaidinti. Niekada neklausykite sakančių, kad žmogus ir gyvuliai turi bendrų interesų ir kad vieno gerovė garantuoja gerovę kitiems. Visa tai – melas. Žmogus nepaiso

niekieno poreikių ir žiūri tik savęs. O tarp mūsų, gyvulių, šioje kovoje tegul klesti tobula vienybė ir draugystė. Visi žmonės – priešai. Visi gyvuliai – draugai.

Netikėtai kilo didžiulis šurmulyš. Majorui režiant kalbą, iš urvų ištykino keturios stambios žiurkės ir atsitūpusios, pakėlusios priekines letenėles, stačia jį klausėsi. Staiga jas pamatė šunys, ir tik greitos kojelės išnešė sveikus graužikių kailiukus. Majoras kilstelėjo priekinę skeltą nagą, prašydamas tylos.

– Draugai, – vėl prabilo jis, – šį klausimą reikia išspręsti. Laukiniai gyviai, tokie kaip žiurkės ir kiškiai, – ar jie mūsų draugai, ar priešai? Balsuokime. Mūsų susirinkimui teikiu tokį klausimą: ar žiurkės – mūsų draugės?

Nieko nelaukus, balsuota ir triuškinančia balsų dauguma nuspręsta, kad žiurkės yra draugės. Radosi vos keturi prieštaraujantys – trys šunys ir katė, kuri, kaip vėliau paaiškėjo, balsavo du kartus: ir už, ir prieš. Majoras tęsė:

– Daugiau ne kažin ką turiu pridurti. Tik pakartosiu: niekada nepamirškite savo pareigos nekęsti žmogaus ir jo gyvenimo būdo. Kas vaikšto dviem kojomis, yra priešas. Kas vaikšto keturiomis arba turi sparnus – draugas. Ir prisiminkite, kad, kovojant su žmogumi, šiukštu negalima su juo supanašėti. Net jį įveikę, neperimkite jo ydų. Joks gyvūnas neturėtų nei gyventi name, nei miegoti lovoje, nei vilkėti drabužių, nei gerti svaigalų, nei rūkyti tabako, nei liesti pinigų, nei prekiauti. Visi žmogaus įpročiai – blogis. O svarbiausia,

joks gyvūnas neturi engti savo gentainio. Silpni ir stiprūs, gudrūs ir žioptelėję – visi mes esame broliai. Jokiam gyviui nedera žudyti kito gyvio. Visi gyvuliai lygūs.

O dabar, draugai, papasakosiu, ką sapnavau praeitą naktį. Net negaliu apsaityti, koks buvo mano sapnas. Jame regėjau žemę, kurioje nebuvo žmogaus. Tas sapnas man priminė tai, ką buvau seniai pamiršęs. Prieš daugybę metų, kai dar buvau paršelis, mano motina su kitomis paršavedėmis traukdavo seną dainą, nors prisiminė tik jos melodiją ir pirmus tris žodžius. Vaikystėje mokėjau tą melodiją, bet ji jau seniai išdulkėjo man iš galvos. O vakar naktį sapne vėl ją išgirdau. Bet tai dar ne viskas, nes prisiminiau ir žodžius, kuriuos, esu tikras, kadaise dainuodavo gyvuliai, bet jau kelios jų kartos buvo pamiršusios. Dabar, draugai, padainuosiu jums šią dainą. Aš jau senas ir mano balsas išparpęs, bet kai įsiminsite melodiją, patys galėsite pakartoti ją geriau. Daina vadinasi „Anglų gyviai“.

Senasis Majoras kostelėjo ir užtraukė dainą. Kaip ir sakė, jo balsas buvo duslus, bet dainavo jis neblogai, o melodija žadino jausmus ir priminė kitas dvi dainas: „Klementiną“* ir „Kukaračią“**. Štai kokie buvo jos žodžiai:

* *Oh My Darling, Clementine* – XIX a. sukurta ir JAV Vakarų pakrantėje išpopuliarėjusi humoristinė liaudies baladė.

** *La Cucaracha* – populiari meksikiečių liaudies daina apie tarakoną, kuris negalėjo vaikščioti.

Anglų gyviai, airių gyviai,
Gyvuliai visų šalių,
Paklausykit, džiugią žinią
Apie ateitį turiu.

Mums išauš diena laiminga,
Žemėj nebeliks žmogaus,
Anglijos laukus derlingus
Vėlei gyvuliai atgaus.

Nebeliks nei žiedo nosy,
Nei pakinktų ant pečių,
Rūdys žąslai, ir žinosim:
Rykščių nebėra skaudžių.

Pilsis iš gausybės rago
Šienas, miežis, aviža,
Net ir sėmenų pyragai –
Viskas mūsų bus tada.

Rytą, saulei patekėjus,
Anglijos laukai nušvis,
Ir po juos veržlus kaip vėjas
Laigys laisvas gyvulys.

**Karvės, žąsys, kumelaitės,
Kalakutai, – iš peties
Padirbėkime dėl laisvės
Ir dėl savo ateities.**

**Anglų gyviai, airių gyviai,
Gyvuliai visų šalių,
Skleiskite plačiai šią žinią
Apie ateitį žvėrių.**

Traukiant šią dainą, gyvulius apėmė neapsakomas jaudulys. Majorui dar nebaigus dainuoti, jie ėmė pritarti. Melodiją ir vieną kitą žodį įsiminė net ir paikiausi, o gudresni – kiaulės ir šunys – po kelių minučių visą dainą mokėjo atmintinai. Paskui, po kelių mėginimų, ūkio gyventojai visi kaip vienas garsiai užtraukė „Anglų gyvius“. Karvės mūkė, šunys kaukė, avys bliovė, arkliai žvengė, ančiukai kreksėjo. Daina taip visiems patiko, kad gyvuliai neatsikvėpdami pakartojo ją penkis kartus ir tikriausiai būtų dainavę visą naktį, jei tik niekas nebūtų jiems sutrukęs.

Deja, kilęs triukšmas prikėlė poną Džounsą, kuris pašoko iš lovos visiškai tikras, kad į kiemą įsmuko lapė. Grybštelėjęs šautuvą, visada atremtą į sieną miegamojo kampe, jis pro langą liuobė į tamsą šešto kalibro šoviniu. Šratai susmigo į

GYVULIŲ ŪKIS

daržinės sieną, ir susirinkimas netikėtai nutrūko. Visi gyviai spruko į savo nakvynės vietas. Paukščiai užpurpė ant laktų, gyvuliai įsitaisė šiauduose, ir netrukus visi ūkio gyvūnai jau miegojo.